

SOL – systematisk observasjon av lesing

SOL er et kartleggingsverktøy for å fastslå hvor elevene er i sin leseutvikling. SOL-kartleggingsverktøyet inneholder 10 nivå med klare kriterier for hva elevene må kunne innenfor hvert nivå. I tillegg til kartleggingsskjemaene inneholder verktøyet forslag til tiltak, samt forklaringer til læreren hva det innebærer å være innenfor de ulike nivåene.

SOL-verktøyets intensjon er å følge opp hver enkelt elev i sin leseutvikling gjennom hele grunnskolen, slik at elevene får konkrete tilbakemeldinger både i forhold til hva han/hun mestrer og hvilke tiltak elevene må jobbe med for å øke sin lesekompetanse.

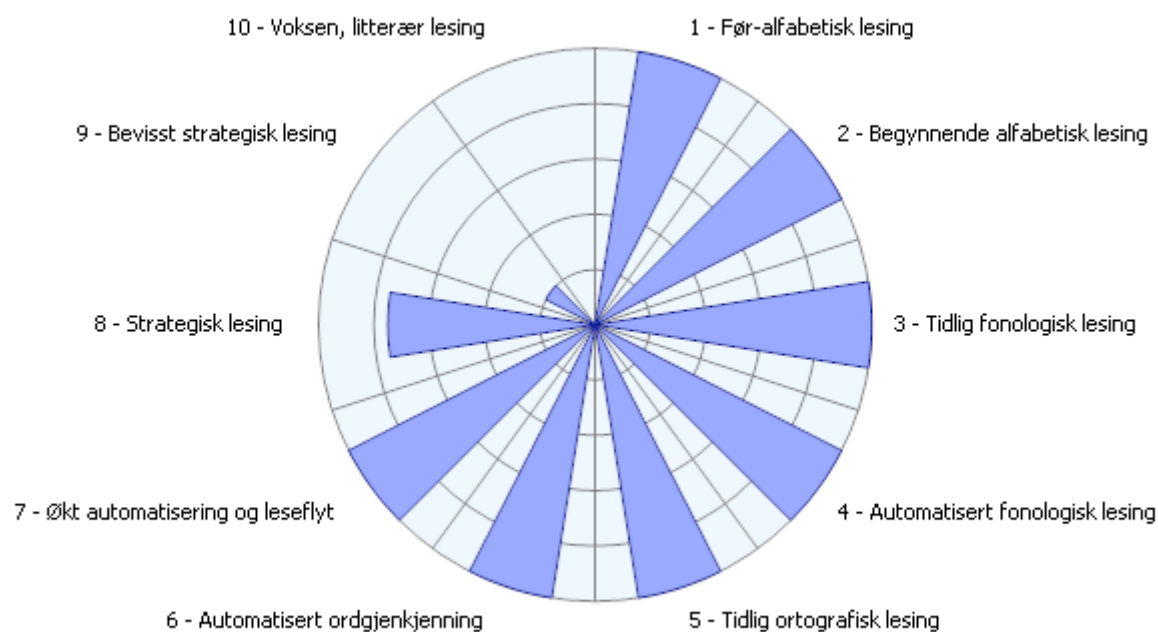
SOL kan også sees på som et kompetansehevingsprogram for lærere. I Drammen forventer vi at alle lærere, uansett fag, er leselærere og har fokus på lesing som grunnleggende ferdighet. Alle lærere på barne- og ungdomsskolen har gjennomgått en kursrekke i SOL, og nytilsatte får noe opplæring sentralt i kommunen gjennom *Nyutdannet-nettverk*. Opplæring, oppfølging, fokus på SOL og systematikk medfører at læreren i større grad kan sette inn tilpassede tiltak for elevene når det gjelder lesing. I tillegg til mer konkrete og presise tilbakemeldinger til elevene, gir SOL lærerne et felles språk når det gjelder elevers leseutvikling. Det gjør overganger, enten ved lærerskifte eller fra barneskole til ungdomsskole, enklere fordi kartleggingsresultatene følger elevene digitalt og nye lærere kan lett følge opp tidligere kartlegginger.

Oppsummert gir SOL i Drammen:

- bredere grunnlag for å gi elevene en mer konkret vurdering i deres leseutvikling, sammen med standardiserte kartleggingsprøver og nasjonale prøver
- lærerne et system for å observere elevenes leseutvikling
- presise, gjenkjennelige kjennetegn og et felles språk
- et godt utgangspunkt for å tilpasse undervisningen
- et godt utgangspunkt for å fordele ressurser
- et godt grunnlag for hjem – skolesamarbeid

SOL

Kari Kleven

Navn	Verdi
Logografisk lesing	100,00%
Fonologisk lesing	100,00%
Ortografisk lesing	100,00%
Økt automatisering og leseflyt	100,00%
Strategisk lesing	47,50%
Voksen lesing	0,00%

Bakgrunnspørsmål

	Ja	Nei
Særskilt norskopplæring (SNO)		X

1. Før-alfabetisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
1.1 Kjenner igjen navnet sitt.	X			
1.2 "Lesing" bygger på visuelle særtrekk ved ordet + gjetting.	X			
1.3 Viser interesse for teksters innhold og betydning av ord.	X			
1.4 Viser interesse for å leke med språket, rim, regler og sanger.	X			

Kommentar:	

2. Begynnende alfabetisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
2.1 Har kunnskap om noen bokstaver.	X			
2.2 "Leser" ord ved å bruke de bokstavene de kan, kombinert med visuelle særtrekk ved ordet og kontekstuelle holdepunkter.	X			
2.3 Kjenner igjen lange ord med mange kjennetegn (Tyrannosaurus Rex) bedre enn korte visuelt like ord (har – han – hun).	X			

Kommentar:	

3. Tidlig fonologisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
3.1 Har tilegnet seg det alfabetiske prinsipp.	X			
3.2 Kan lytte ut lyder i enkle, lydrette ord (sol →s-o-l).	X			
3.3 Kan binde sammen oppleste lyder i korte, lydrette ord til ord (s-o-l → sol).	X			
3.4 Kan avkode korte, lydrette ord ved hjelp av lydbinding /sammensynging.	X			
3.5 Kan peke ut enkeltord i setninger.(Har begrep om ord/setning).	X			

Kommentar:	

4. Automatisert fonologisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
4.1 Har automatisert de enkle bokstav/lyd-assosiasjonene + diftongene.	X			
4.2 Kan gjenkjenne og gjenkalle alle bokstavene.	X			
4.3 Kan avkode nonord ved	X			

hjelp av lydbindingsstrategien (fonologisk lesing).				
4.4 Kan avkode komplekse ord ved hjelp av lydbindingsstrategien (fonologisk lesing).	X			
4.5 Kan gjenkjenne de vanligste småordene (100 ords-liste/Aski-Raski) (Hovedstrategi fortsatt fonologisk).	X			
4.6 Kan lese enkle tekster og svare på "akkurat-der"-spørsmål (FoSS)	X			
4.7 Kan gjøre en av setningene i teksten om til et spørsmål.	X			

Kommentar:	
------------	--

5. Tidlig ortografisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
5.1 Antall parate ordbilder øker. Flere ord gjenkjennes umiddelbart, også uregelrette ord (220 ords-liste).	X			
5.2 Tilegner seg kunnskap om lesing av ord med enkel og dobbel konsonant.	X			
5.3 Bruker fonologisk strategi som "back-up" ved vanskelige og ukjente ord med vanskelige ortografiske mønstre (eks. "beherskelse").	X			
5.4 Stopper opp og studerer nye og ukjente ord, leser om igjen og korrigerer seg selv.	X			

5.5 Leser ord-for-ord med god kontroll.	X			
5.6 Kan lese enkle tekster og svare på, "akkurat-der"-spørsmål", og tenk-og-let spørsmål (FoSS).	X			
5.7 Kan lage spørsmål til teksten de har lest, "akkurat-der-spørsmål (FoSS).	X			

Kommentar:	
------------	--

6. Automatisert ordgjenkjenning

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
6.1 Har automatisert de komplekse grafemene (eks. skj, hj, ng, spr, kn).	X			
6.2 Ordavkodingen er automatisert og krever lite kognitive ressurser.	X			
6.3 Leser de fleste vanlige ord rett (500 ords-liste).	X			
6.4 Leser enkel/dobbel konsonant rett (par-ordliste/Aski-Raski)	X			
6.5 Mestrer lesing av ukjente, lange eller sammensatte ord.	X			
6.6 Leser ikke lenger ord-for-ord, men binder ordene sammen til meningsbærende enheter, setning-for-setning.	X			
6.7 Har naturlig pause ved tegnsetning (komma, punktum).	X			
6.8 Oppfatter den røde tråden i et enkelt hendelsesforløp og leser tilpassede tekster med	X			

forståelse. Kan svare på "i-hodet-spørsmål." (FoSS)				
6.9 Kan gjenfortelle fra en selvlest tekst (kan event. være stillelesing).	X			
6.10 Kan lese og forstå enkle skriftlige oppgaver og instruksjoner.	X			
6.11 Mestrer aldersadekvat rettskriving og de vanligste former for tegnsetting.	X			

Kommentar:	
------------	--

7. Økt automatisering og leseflyt

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
7.1 Setningslesingen er automatisert.	X			
7.2 Øker lesehastighet på stadig vanskeligere tekster uten at det går ut over sikkerhet og forståelse.	X			
7.3 Er i stand til å oppnå god leseflyt og leser hele avsnitt flytende og med god intonasjon (på aldersadekvate tekster)	X			
7.4 Kan lese og følge skriftlige oppgaver og instruksjoner.	X			

Kommentar:	
------------	--

8. Strategisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
8.1 Kan bruke ulike begrep til å samtale om hvilken type tekst han har med å gjøre, - fagtekst eller skjønnlitteratur. Kan også bruke begreper som beskriver kjennetegn ved ulike sjangrer innenfor hver hovedgruppe.		X		
8.2 Kan aktivere og bruke bakgrunnskunnskap i møte med tekst.	X			
8.3 Overvåker forståelsen av egen lesing.		X		
8.4 Kan bearbeide tekster gjennom ulike typer spørsmål og svar (FoSS).		X		
8.5 Kan oppsummere innholdet i fagtekster på ulike måter, fra detaljert resymé til ensetnings-sammendrag og egenproduserte overskrifter.		X		
8.6 Kan trekke ut det viktigst i en fagtekst og benytte ulike notatteknikker (f.eks. nøkkelord, rammenotat, styrkenotat og tokolonnotat).		X		
8.7 Kan benytte ulike notatteknikker i teksten (f.eks. post-it-lapper, understreking og "utguling").	X			
8.8 Kan bruke tankekart, både som en måte å strukturere bakgrunnskunnskap og som en måte å strukturere fagstoffet innenfor et tema.	X			
8.9 Kan finne fram i ordbøker og leksikon.	X			
8.10 Kan lese ulike tabeller, diagrammer, grafer og kart.	X			
8.11 Kan målrette søkene sine	X			

på internett.				
8.12 Finner fram til relevant informasjon og kan navigere på internettsider.		X		

Kommentar:	<p>12.9.12: 8.1 - kan forskjellen på fagtekst og skjønnlitterær tekst, men kan ikke bruke begrep som beskriver fagtekster som avisinnlegg, intervju og</p> <p>12.9.12: 8.3 - Ved skjønnlitterære tekster og ved lesing i engelsk har hun strategier for hva hun skal gjøre, men ved lesing av eks. naturfagstekster leser hun videre uten å stoppe når hun ikke forstår begrep</p> <p>23.9.12: 8.4 - Kan lage "i boka spm", men må jobbe videre med å lage "i hodet spm" fra en tekst</p> <p>11.11.12: 8.12 - bruker stort sett en side når hun skal finne informasjon (Wikipedia)</p> <p>24.9.12: 8.5 - Kan oppsummere innholdet, men ikke med ensetnings sammendrag</p> <p>10.10.12: 8.6 - Kan bruke nøkkelord og tokolonnotat, men litt usikker på rammenotat og styrkenotat</p>
------------	--

9. Bevisst strategisk lesing

NB! Legg merke til at vi har endret rekkefølgen på alternativene. Tidligere var rekkefølgen "Nei", "Delvis" og "Ja". Nå har "Nei" og "Ja" byttet plass slik at det blir likt som på papirskjemaet.

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
9.1 Bruker og velger rett strategi etter formålet med lesingen.			X	
9.2 Tar ansvar for, og kan reflektere rundt egen læreprosess. Benytter læringsstrategier.		X		
9.3 Kan vurdere og reflektere kritisk rundt tekster, internett og massemedia.				X
9.4 Er bevisst på at bak en tekst står det en forfatter som preger teksten gjennom sine meninger og valg.			X	
9.5 Kjenner igjen språklige virkemidler som humor, ironi, gjentakning og kontraster.		X		

Kommentar:	

10. Voksen, litterær lesing

	Ja	Delvis	Nei	Ikke målt
10.1 Leser med innsikt, trekker slutninger, analyserer og reflekterer på høyt nivå.				
10.2 Trekker forbindelser på et høyt nivå både i en tekst og mellom tekster.				
10.3 Integrerer kunnskap fra mange kilder og kan gi en fortolkning av innholdet.				
10.4 Fordyper seg i et bredt utvalg skjønnlitteratur og sakprosa.				

Kommentar:	